

A BKV ellenőr és - a büntetés elkerülő stratégiák

Bíró Andrea

A témaválasztás indoka:

Nap mint nap utazok a különböző tömegközlekedési eszközökön, elsősorban buszon és villamoson. Volt idő mikor én magam is a „bliccelők” táborát erősítettem, ma már azonban nem kockáztatok, és mindig érvényes jeggyel, bérlettel utazom, így ki is zártam az életemből a BKV ellenőröktől való félelem miatti stresszt. Sokan vannak viszont akikre ez nem mondható el. Ha az út hosszú, és olvasásra nincs lehetőség, valamivel le kell kötnöm magamat. Ennek egyik érdekes módja, az emberek viselkedésének figyelése. Számomra ez akkor a legizgalmasabb, amikor a BKV ellenőrök is megjelennek a színen, és fény derül a „jogtalanul utazókra”.

A téma érdekessége:

Ha egy utas érvényes jegy, bérlet nélkül használja a tömegközlekedést, fokozott stressznek teszi ki magát. A közlekedésből adódó stressz helyzetek (pl.: dugók) mellett a lebukás veszélye is fenyegeti, ha kiderül a jogtalan jármű használat. Ha az ember tisztességes lenne, kifizetné a büntetést, ehelyett azonban számos stratégiát alkalmaz a büntetés elkerülésére. Én most az általam legérdekesebbnek vélt eseteket emelem ki.

Anyag és Módszertan:

Egy héten keresztül figyeltem a 173E, 3-as, 62-es és 69-es villamos utasait, elsősorban azokat akik jegy, bérlet nélkül utaztak, hiszen ők alkalmaznak különböző „stratégiákat”, hogy elkerüljék a büntetést. Az egy hét alatt 14 alkalommal voltam részese ellenőrzéseknek, azonban csak 12 esetben tudtam ténylegesen megfigyelni a reakciót. 2 ellenőrzés során az ellenőrök nem találtak érvénytelenül utazót.

Esettanulmányok:

A 12 esetet megfigyelve 3 „csoportba” tudnám besorolni az embereket az alkalmazott „elkerülési stratégia” alapján. A csoportok közül az első a legelemibb, amikor az egyén konkrétan elmenekül, elfut az ellenőr elől. Erre persze már csak akkor van lehetősége, ha leszáll a járműről, addig viszont „időt kell nyernie” és elterelnie az ellenőr figyelmét. Ilyenkor mindig jegyek elhúzódo keresése az a módszer, amit az emberek alkalmaznak. Amint a jármű megáll, az egyén mozgósítva vésztartalékait „menekül”. Bár ilyen esetben az egyén léte nem (maximum anyagilag) veszélyeztetett, mégis menekül, és ugyanaz a reakció zajlik le szervezetében, mint amikor pl.: testi épségéért küzdve egy támadó farkas elől menekül. Ezzel a viselkedéssel végül sikerül „kimentenie” magát. (Olyan esettel még nem találkoztam, hogy az ellenőr a bliccelő után sietett volna.)

A második csoportba azok az emberek sorolhatóak akik egyszerűen nem vesznek tudomást az ellenőr jelenlétéről, hiába próbálja velük felvenni a kontaktust. Ilyenkor az ellenőr több percig szólongatja az egyént, aki erre nem reagál. Érdekes módon az ellenőr képes percekig szólítgatni az embert, mintha ő sem venne arról tudomást hogy nem veszik figyelembe. A bliccelő véleményem szerint „arra pályázik” hogy az ellenőr előbb-utóbb elveszti a türelmét és odébbáll. De az ellenőr is kitartó, így végül a bliccelő adja fel, és emelt hangnembe csak annyit vet az ellenőr felé, hogy „A következő megállónál leszállok.” Ez egy meglehetősen érdekes stratégia. Itt még energiát sem pazarol az egyén a menekülésre, és talán érdektelen az egész helyzettel kapcsolatban.

Felvetődik bennem a kérdés, hogy mire vár ilyenkor a bliccelő? Ugyanis ha elég kitartó az ellenőr, akkor nem fogja otthagyni.

De talán arra játszik az illető, hogy az ellenőr „feladja a küzdelmet.” Azonban tekintve, hogy mostanában az ellenőrök többedmagukkal járnak és ketten-hárman már egy jelentősebb erőt képviselnek a bliccelővel szemben, így annak még kisebb az esélye hogy el tudjon menekülni. A harmadik csoportot azok az emberek képezik, akik beszélgetésbe elegyednek az ellenőrrel és próbálják kimagyarázni magukat a helyzetből. Jellemző rájuk a magabiztosság, ami egyfajta erő -főlényt is jelez. Ilyenkor előfordul, hogy az illető egy „barátibb” stílust vesz fel, magázás helyett, tegezi az ismeretlen ellenőrt, és úgy tesz mintha már ismernék egymást. Véleményem szerint, ha az ellenőr hagyja magát, akkor a bliccelő a bizalmasabb hangvétellel akár meg is nyerheti magának. Az ellenőr megjegyzésére a bliccelő olyan „viszont-megjegyzést” tehet, ami akár már egy baráti viszonyba is belefér. A megfigyelt esetekben konkrétan volt egy olyan férfi aki az egészen hosszú párbeszéd végére már azt kérdezte az ellenőrtől hogy, „ Mi az drága, nem aludtál jól az éjjel?Elfelejtetted bevenni a gyógyszert”. Ezzel már bőven az ellenőr –nem fizikai értelemben vett- személyes szférájának határait feszegeti.

Összegzés:

Az ellenőrré a harmadik csoportra jellemző viselkedéssel lehetett legjobban hatni, még hozzá a büntetés végrehajtásának irányába. Én azt vártam volna, hogy ebben az esetben az ellenőr „adja fel” és eltekint a büntetéstől, azonban nem így történt. Az ellenőrt nem lehetett ilyen módon „megnyerni”. Véleményem szerint a jó futóknak van a legnagyobb esélye a büntetés elkerülésére. Egy következő lépcsőfokban érdekes lenne azt megfigyelni, hogy mennyire állnak ki egymásért a „jogtalanul” utazók, esetleg bekapcsolódnak a büntetés folyamatában, és próbálnak nyomást gyakorolni az ellenőrré, hogy segítsék sorstársukat a büntetéstől?! Ha együttes erővel sikerre járnak, vajon milyen szemmel nézik, és hogy viselik ezt el a „rendszeresen fizetők”?!